



**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros  
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in  
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

**Krimer, Ferdinand**

**Augustæ Vindelicorum, 1706**

§. Unicus. An, & qualiter sit de ratione legis in specie, respicere bonum  
commune?

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)



## ARTICULUS IV.

## De natura legis in specie.

<sup>88</sup> **L**ex in specie, definitioni legis in communi, superaddit, quod à iudicio rationis, & intentione legem ferentis, *directè*, ac *immediatè* ordinetur in bonum commune; ita S. Thomas receptus ab omnibus 1. 2. q. 90. a. 4. Nam, ut legislator prudenter legem ferat, prius considerare debet, an *nunc* talis lex conveniens sit bono Reipub. cuius gubernationi præest, ut eam, ac ejus membra, per talem legem, tanquam medium convenienter ad finem (qui est rectus, ac felix ejusdem status temporalis salutis animarum non oppositus) dirigat, & opportunè perducatur. Præmissis tali iudicio accedit voluntas, quæ vult eos, quorum gubernatio ipsi commissa est, obligare ad observantiam eorum, quæ prævio illo iudicio decrevit, ab illis, agendò, vel omittendò, observari. Tertio demum, hanc ipsam voluntatem suam iisdem signo aliquo manifestare debet, ut nimirum sciant, quæ sibi ex obligatione agenda, vel omittenda sint.

<sup>89</sup> Et ideo ex quolibet horum actuum defectu, necesse est, deficere legem. Nam sine prævio iudicio de conducentia ad bonum commune, non erit *iusta*, & *rationabilis* voluntas legislatoris; sine animo, seu intentione illos obligandi, nullam inducet *obligationem*, ut manifestum est in alijs, quæ habent rationem puri consilij: sine intimatione autem facta illis, quos obstringit ad suæ voluntatis legislativæ observantiam, impossibilis erit observantia, quæ formaliter sita est in voluntate, id, quod legislator vult, agendi, vel omittendi; ita Suarez *lib. 1. de Legib. c. 4. n. 6. & c. 5. maximè n. 22.* & alij communiter.

<sup>90</sup> Etsi autem lex, *universim accepta*, prout est quid superius ad legem naturalem, & divinam, non importet actum aliquem superioris, ordinantis eos, quos obligat, ad rectè agendum, ut diximus n. 24. secus tamen dicendum est *de lege positiva*, tam divina, quàm humana, ut liquet ex definitione legis, seu juris positivi, *cit. n. 26.* differt autem lex à *consilio* per hoc, quod, licet etiam consilio dirigamur ad rectè operandum: non ordinemur tamen per ipsum ad rectè operandum, *tanquam per actum*

*alicujus superioris, respicientis directè, tanquam finem, bonum commune.* Nam consilium, quæ tale formaliter, non est actus superioris, ut talis; cum dari possit etiam ab æquali, vel inferiori; Sic Castropal. *cit. operis moral. parte 1. tr. 3. d. 1. punct. 1. n. 3.* Differt etiam à *præcepto*, quod licet præceptum non sit, nisi proveniat à superiore, quæ tali, non tamen peccat, ut proveniat à superiore *intendente directè, ac immediatè, bonum commune.* Præcepto enim satis fit, directè intendendò *bonum privatum ejus, cui imponitur*; cuius ratio est, quia præcepta dari possunt uni de communitate, in ordine ad privatum ejus bonum immediatè, & directè; ut inductione constat: aliam quoque differentiam inter *legem & præceptum* ponit Menoch. *de arbitrar. l. 1. q. 69.* Sanch. *l. 8. de matr. d. 28. n. 27.* Vasq. *2. 2. d. 151. c. 3.* Suarez *cit. c. 10. n. 9.* nimirum, quod præceptum exspiret morte imponentis; non autem lex; cum spectato suo fine sit de se perpetua juxta numerum 85. his præmissis:

## §. UNICUS.

*An, & qualiter sit de ratione legis in specie, respicere bonum commune?*

**A**n te resolutionem supponendum, <sup>91</sup> cum quæritur, an sit de ratione legis in specie, quod respiciat *bonum commune*? debere hoc intelligi de bono communi, *prout opponitur bono persona privata*, non autem prout significat omnes sub ratione communitatis, conflata ex pluribus partibus convenientibus sub una ratione communi istis, non alijs; sic integra provincia, vel Regnū constat ex pluribus comunitatibus, quarū quælibet habet specialem rationem, omnibus sub ea contentis, comūnem; non autem comūnem omnibus constituentibus illam provinciam, vel Regnum. Tales sunt *pupilli, minores, milites* &c. Unde, licet ea, quæ constituta sunt in favorem *militum, minorum, pupillorum*, non respiciant directè, ac immediatè commune bonum totius provincie, vel Regni, sed tantum *commune bonum* unius partis in genere v. g. pupillorum; adhuc tamen leges sunt; quia non respiciunt directè bonum privatum, hujus determinati pupilli, *in quantum hic est*; sed in



in quantum pupillus est; quæ ratio est communis omnibus pupillis,

92. Et quia etiam privilegium considerari potest, ut concessum, vel certo generi personarum, aut locorum sub una ratione communi v. g. *Clericis, Religiosis Mendicantibus, Ecclesiis mendicantium* &c. vel personæ particulari, directe in bonum ejus; lex propriè erit juxta primum, non autem secundum modum concessionis; sic Castropal. *cit. n. 7.* Nec aliter intelligi debet c. *Privilegium dist. 3.* ubi dicitur *lex privata*; quod etiam ex his ipsis verbis colligitur, cum textus non dicat simpliciter, quod sit *lex*, sed *lex cum addito diminutive, privata.* Similiter impositiones vectigalium, & tributorum, quæ justæ sunt, & procedunt à potestate legislativa, directe quærunt bonum reipublicæ; cum ei maximè conducens sit, *esse defensam*, qui finis est tributorum; adeoque esse propriè leges: quæ autem procedunt à jure proprietatis, directe quærere bonum Principis, cujus est proprietas, ut diximus n. sup. & dicemus n. 64.

93. Ex eodem fine boni communis (ut vitentur tot lites, & dominiorum incertitudo, & pax inter subditos conservetur) dispositiones juris de præscriptionibus, habent rationem legis propriè dictæ, licet inde, mediante nimirum bono communi, sequatur etiam commodum personæ privatae, modò finis legis immediatus sit bonum ipsius communitatis, vel principalis partis ejus. Hinc sequitur, constitutionem, vel dispositionem, quâ legislator vult communitatem sibi subditam obstringi ad ejus observantiam, si non quærat directe bonum commune, sed privatam hominis particularis, non esse *legem*, nec habere vim obligandi *in vim legis*; cum non sit actus ad quem se porrigat potestas *legis lativa*, quæ legitima sit in iis, quibus inesse debet potestas repub. vel commissam sibi communitatem gubernare, ut mox dicemus; sic Panorm. in Rubric. *h. t. n. 2.* quibus positus:

94. Resp. omnino esse de natura legis, specialiter acceptæ, quod ex intentione, eam ferentis, directe ordinetur in bonum commune. Probat. ex *L. lex est ff. de Legibus ibi: Lex est commune præceptum*; & ratio est ex eo, quod potestas, seu *ius jurisdictionis gubernativæ* in eo differat à

Tom. I.

jure proprietatis, quod illud directe respiciat bonum commune illorum, qui gubernandi sunt, istud autem directe bonum habentis jus proprietatis. Et ideo etiam Aristoteles 1. *Polit. c. 2.* ait: *jus* (seu, quod idem est, legem) *esse justæ jurisdictionis, & ordinationem civilis societatis.* Leges enim de se sunt regulæ perpetuæ; consequenter non respiciunt personas particulares, quæ finem habent, sed totam remp. vel communitatem, quæ de se stabilis est. Et ideo non pro privato, sed communi, & publico subditorum commodo ferri debent; ita S. Thom. *cit. q. 90. a. 2. & alij*, quibus positus:

95. Quæstio est an sit de ratione legis, latam esse ab habente curam communitatis? Resp. alteram conditionem ad legem requisitam communiter dicunt, quod *feratur ab eo, qui curam communitatis habet, politicam, seu jurisdictionis* pro quo not. 1. apud Theologos, & Juristas, usurpari *potestatem* metaphoricè, sub diversis nominibus. Nam 1. *Baculus*, potestatem significat, ut habetur c. 1. de sacra Unct. ubi dicitur, quod Romanus Pontifex non utatur *baculo* pastorali; tum propter historiam, tum propter mysticam rationem, quia, ut notat Gloss. *ibid. baculus* significat potestatem *datam per hominem*; Summus autem Pontifex à solo Deo accipit potestatem. Sic apud Hebræos (teste Azor *p. 2. l. 1. c. 12. q. 13.*) *dextera* metaphoricè *potestatem* significat, quia in illa apud homines major est potentia & virtus; apud Pomponium *in L. 2. ff. de orig. jur.* accipitur *manus* pro *potestate*, vel Suprema autoritate Regis; & *gladius* apud Ulpianum *L. 3. ff. de Jurisdic. omn. Jud.* ut idem sit, *habere potestatem gladij, atque habere merum imperium*, ut notat Pereyra in Elucidar. *a. n. 1183.*

96. Not. 2. *potestatem* esse facultatem aliqujus, qui autoritatem, & eminentiam super alios habet ad eorum regimen, & gubernationem, ut docet Molina *de Jure, & Just. tr. 2. d. 21. q. 2.* ex D. Thoma *in 4. dist. inct. 24. q. 1. a. 1.* In genere duplex est, *Ecclesiastica*, & *Laica*: ista est, per quam reguntur homines in ijs, quæ ad temporalem pacem, salutem, & utilitatem spectant; illa, per quam ad felicitatem æternam. Laica, seu civilis potestas adhuc duplex, una, *Suprema*; altera, *infe-*

D

infe-



*inferior, & non suprema.* Supremam habent, quicunque in temporalibus non agnoscunt Superiorem: non supremam habent, qui in temporalibus civilem superiorem agnoscunt. *Ecclesiastica* duplex etiam est, altera *Supernaturalis ordinis*, & divini juris, quâ homines ad supernaturalem per media supernaturalia diriguntur; altera *naturalis ordinis*, & juris, quâ homines ad finem naturalem, & humanum, quantumvis Ecclesiasticum, operâ, & ministerio Sacerdotum, referuntur.

97. Not. 3. *jurisdictionem* esse speciem potestatis, & apud Sylvestrum, V. *Jurisdictione*, dici quasi Jurisdictionem à *jure dicendo*, & juxta Hervæum sic describi: *jurisdictione* est, quâ præsidens alicui reipublicæ, potest dicere jus, statuendo, sententiando, vel cum obligatione subditorum ad habendum id, quod dicitur, pro justo. Brevius, & clariùs Azonius sic definit: *Jurisdictione* est potestas, de publico introducta, cum necessitate juris dicendi, vel æquitatis statuendæ.

98. Not. 4. *Jurisdictionem* in genere aliam esse *ordinariam*, & dicitur potestas publica, quæ alicui ex proprio munere, vel officio competit; aliam *delegatam*, quæ ex speciali alicujus Superioris mandato convenit; aliam *voluntariam*, quæ exercetur solum in volentes; aliam *contentiosam*, quæ exercetur etiam in invitos; aliam *privativam*, quæ conceditur cum inhibitione, ne alij de illis causis, seu causa possint cognoscere; aliam *cumulativam*, quæ scilicet sic à Principe conceditur alicui, ut alios judices neque privet jurisdictione.

99. Not. 5. apud Lessium *de Just. l. 2. c. 9. d. 3.* reperiri divisa potestatem in *publicam*, quæ datur in Principe, & Magistratu in ordine ad bonum publicum, & *privatam*, quæ datur in homine privato, in ordine ad bonum privatum. duplici autem modo fieri potest, aliquem gerere *curam communitatis*. 1. per potestatem dominativam, & æconomicam; qualem habent parentes in liberos, Domini in servos, mariti in uxores. 2. per potestatem politicam seu jurisdictionem, quâ possit subditos coercere, & bonum non proprium, sed commune directè suâ jussione procurare; quibus positis.

100. Resp. ad legem substantialiter requiri, latam esse ab eo, qui *curam habet communitatis politicam*, seu jurisdictionis; ita Suarez *de Legib. l. 1. c. 8. à n. 2.* Salas *cod. d. 1. s. 9. n. 54.* cum D. Thom., 1. 2. q. 90. a. 3. ad 2. cum alijs. Nam cura solum dominativa, & æconomica, non præstat jus, seu facultatem exigendi aliquid sibi non debitum; nec etiam semper attendit directè commune bonum: at sine hac potestate non stat potestas legislativa, consequenter ipsa lex, ut rectè notat Castropalaus *cit. p. 1. n. 8.* cum alijs; ergo.

101. Præter duas condiciones jam præmissas, nimirum quod directè respiciat bonum commune subditorum, & procedat ab habente politicam curam communitatis, Quæstio est: 2. an de ratione legis sit *scriptura*? 2. *promulgatio*. 3. *populi acceptatio*. 4. *perpetuitas*. Et ad 1. Resp. ad legem non requiri scripturam substantialiter. Ratio est, quia legislator voluntatem suam voce manifestare potest, quæ tamen subditos obliget. Nam ut dicitur *c. 1. de jurejur. in 6. juramenta, statuta, & consuetudines Ecclesiarum, scripta, aut non scripta, inviolabiliter observari debent.* Idem colligitur ex *c. institutionis 25. q. 2. c. In istis, dist. 4. & c. Consuetudo, dist. 1.* Dixi non requiri *substantialiter*. Nam, *legem in scripturam redigi*, perquam *conveniens est*, ob multa bona, quæ, si lex scriptò teneatur, redundant in Rempublicam, si tenor legis per scripturam pateat, quo caveantur plurima mala, quæ non tantum ab his, qui obtemperare; sed etiam ab illis, qui secundum leges judicare debent, irreperere possunt additione, vel diminutione, ut palàm est in consuetudinibus, seu lege non scripta, in qua, & subditi, & Judices non raro *consultum* dicunt, quod placitum, aut in rem suam est, vel vi, metùque frequenter extortum.

102. Ad 2. de promulgatione non est dubium, vel ad efficaciam, seu ad substantiam legis humanæ requiri, vel saltem ut conditionem, *sine qua non*, omnino necessariam esse *aliquam promulgationem*, seu publicationem ejus, quod legislator ex potestate sua politica, seu jurisdictione gubernativa observari vult, ut cum communi tenet Azor *l. 5. instit. moral. c. 3. q. 1.* dicens: ad naturam, & substantiam legis esse



esse necessariam promulgationem. Non enim potest habere vim obligandi, nisi nota sit; non potest autem esse nota, nisi manifestata, qualis autem esse debeat, & sufficiat, dicemus in seqq. Sicut etiam de acceptatione; quâ verò ratione debeat esse stabilis, dictum est n. 85.

## ARTICULUS V.

*Qua promulgatio sit de substantia legis?*

103. **N**on est dubium, aliquam legis promulgationem esse vel de ejus substantia, vel saltem requisitam, ut complementum, seu conditionem *sine qua non*. Nam sine hac vim obligandi, vel proximam, vel in actu secundo habere non potest; cum non possit de illa subditis constare, adeoque vim suam exercere, ut subditi se illi (utpote non cognitæ) conforment, ut docet communis. Hanc porro publicationem debere *communitati fieri*, ex eo est, quia lex pro bono communitatis fertur. 2. Quia singuli non obligantur, ut singulares personæ; sed quatenus partes sunt communitatis; ac proinde ipsa communitas debet quasi prius obligata esse; ita S. Thomas 1. 2. q. 90. a. 4. Isidorus relatus in c. *Erit autem lex*, dist. 4. Suarez l. 1. de legib. c. 11. quos citat & sequitur Castropalaus p. 1. tr. 3. d. 1. p. 1. n. 9. & novissimè P. Jacobus Illsung, in *Theol. practica* d. 1. tract. 2. n. 3. Et ratio ulterior est; quia lex non fertur alicui, sed toti communitati, & est regula operationum totius etiam communitatis, & non privati duntaxat alicujus. Quare sapientes Imperatores Valentinian. & Martianus rescribunt l. 9. c. de legib. *Leges sacratissime, qua constringunt hominum vitas, intelligi ab hominibus debent, ut universi prescripto earum manifestius cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur*. Quæ verba habentur in præfatione novell. Martiani, de matrimonio Senatorum, extatque integra in libro novellarum Martiani tit. 4. & in Breviario Alarici. Eadem habet Justinian. *novell. 66. cap. 1. §. 1. & 3.* post paulò adducenda: quibus locis æquam, ut vides, ratione reddunt Imperatores, nempe ignorantiam subditorum, qui non possunt jussa exequi, quæ ignorant inculpate.

Tom. I.

Not. præterea 1. nullam legem habere vim obligandi, ut sæpe diximus, in actu primo proximo, consequenter nec in actu secundo, nisi publicata sit, eâ saltem publicatione, vi cujus in subditis causare possit vel actualem scientiam, vel actualem vincibilem ignorantiam; sic Azor lib. 5. *Instit. moral. cap. 3. q. 1.* dicens: ad naturam, & substantiam legis esse necessariam promulgationem, non enim potest habere vim obligandi, nisi nota sit, non potest autem esse nota, nisi manifestata; & ideo in L. *Leges sacratissime, ab omnibus intelligi debent, ut universi, prescripto earum manifestius intellecto, prohibita declinent, & faciant prescripta*; id, quod etiam traditur c. 3. dist. 4. ubi dicitur: *Leges institui, cum promulgantur*; ubi bene notandum ly *prescripto earum manifestius intellecto*. Vid. dicenda n. 128.

Not. 2. ad hoc, ut lex possit vel scientiam, vel ignorantiam vincibilem causare in aliqua communitate, debere ejus notitiam per eam esse *diffusam moraliter*; dicitur autem *moraliter diffusa*, quando ex loco promulgationis, quasi continuè ejus obligatio ad alia vicina, & distantia loca extenditur, ut notat Suarez mox citandus. Hinc sequitur, quòd lex, quæ est in aliqua legislatoris metropoli, aut curia sufficienter promulgata, atque indefinitè lata, non necessariò, & propterea in omnibus ejus ditionibus statim obliget; ita Suarez de *Leg. l. 3. c. 17.* cui concordat S. Thom. 1. 2. q. 90. a. 4. ad 2. *Lex obligat, in quantum ejus promulgatio in omnium notitiam, per se, vel per alios potest pervenire*. Hanc doctrinam omnibus legibus communem esse (nisi legislatores, peculiaribus statutis, eam particularibus casibus applicent, docuit P. Henricus Herdinck, vir æquè timoratus, ac sapiens, valdeque cautus, cum anno 1665. materiam de legib. in tertia Theologiæ lectione traderet d. 1. §. 4. in *M. S. Vienna Austriæ*.

Not. 3. quòd, sicut lex non obligat membra communitatis, ad quam dirigitur, nisi ei à legislatore per se, vel alios intimetur; sic nec obliget illos, nisi communitas morali saltem certitudine sciat, illam saltem in Residentia Principis, vel aliquo loco esse publicatam. Nam lex

D 2

ignora-

104

105

106